

**Det Kongelige Kunnskapsdepartement
Opplæringsavdelingen
Postboks 8119 Dep.**

0032 OSLO

Oslo, 14. januar 2015

Svar på høring – forslag til ny Friskolelov

Høringsfrist: 15.1.2015

http://www.regjeringen.no/upload/KD/Hoeringsdok/2014/14_5053/Hoeringsnotat.pdf

På vegne av urbransjen i Norge – **Norges Urmakerforbund, Fagurmakerne og Norges Urgrossistforening** er vi positive til en lov som kan være et godt supplement til den offentlige skolen. Vi vil fremheve viktigheten av fleksibiliteten som det legges til rette for i forslag til ny friskolelov.

Urmakerfaget er et gammelt håndverksfag og urbransjen som arbeider med faget har de siste ti årene endret seg vesentlig. Urbransjen styres i dag i store trekk av internasjonale aktører og er av den grunn nødt til å følge med markeds-kreftene (urprodusentene) i dagens samfunn. Utdanningsstrukturen som urbransjen mener er nødvendig i fremtiden er basert på en vesentlig innskjerping av kravene fra produsentene – overfor detaljist (urmaker) for å få anledning til å yte service på deres produkter. Det stilles i dag strenge krav til kompetanse (programfag), strenge krav til generell kompetanse (fellesfag), og det er strenge krav til lokaler, utstyr og verktøy. Urmakerfaget er i dag knyttet opp til internasjonale krav.

Dette setter helt nye krav til urmakerfaget der det ikke lenger er mulig å gi godkjent opplæring etter modellen med lærlinger ute i bedrift. Norge er ett av de aller siste land i Europa som ikke har en full skoleutdanning i 2-4 år etter internasjonale faglige krav.

Samtidig ser vi en økende tendens der urmakerfaget og gullsmedfaget knyttes sammen i samme butikk. For 2013 viser tall at 60 % av solgte ur i Norge selges i butikker kombinert med ur og gull. Vi er sikre på at urbransjen kontinuerlig vil ha behov for godt utdannede urmakere i framtiden.

Utdanningsstrukturen og andre spørsmål i høringsnotatet vi mener er relevante å gi svar på, vil vi komme tilbake til under de forskjellige punktene i høringsnotatet.

1 Bakgrunn

1.2 Departementet ber blant annet om høringsinstansenes syn på om det bør åpnes for at friskoler skal kunne tilby yrkesfagopplæring etter alternative gjennomføringsmodeller (vekslingsmodeller).

Urbransjens meninger:

Når det gjelder vekslingsmodeller har vi vurdert dette nøye og erfart at denne formen ikke egner seg for urbransjen som i hovedsak består av små forretninger og verksteder. Urmakerfaget gikk fra vekslingsmodeller til 2+2 modellen. Urmakerfaget har gjennom flere år vurdert den eksisterende modellen 2+2 for vår utdanning og brukt store ressurser på å forsøke å få tilpasset denne modellen til vårt faglige behov. Urbransjen har fram til de siste 20 årene i hovedsak bestått av små forretninger og verksteder. Dette har nå endret seg vesentlig da store deler av Norge er uten fagurmakere og større sentrale verksteder tar over service. De butikker som i dag selger ur, har hverken kompetanse eller tid til å foreta opplæring. Det har vært et stort frafall etter Vg2 i mange år pga mangel på læreplasser, og mange elever har ytret at de er blitt lurt inn i en utdanning som de ikke har hatt muligheter til å fullføre.

Fremtidig urmakerutdanning i Norge må derfor baseres på de samme prinsipper vi finner i andre land vi kan sammenligne oss med hvor hele utdanningen foregår i skole.

Vi er positive til at det opprettes et Vg3-tilbud i skole, på lik linje med 2-årig Vg3 i bedrift. Lærebedriftene har i mange år gitt tilbakemeldinger om at lærlingene har alt for liten kunnskap når de kommer ut i lære. De aller fleste som har vært lærlinger har hatt læreplass hos urmakere som jobber med små ur, og små ur er ikke pensum i Vg2. En samlet urbransje er enige om at det er nødvendig med mer urfaglig kunnskap i skole (programfag) før de kommer ut i arbeidslivet, og vi ser Vg3 i skole som en god løsning.

2 Lovens tittel

2.7 Merknader til lovforslaget

Urbransjens meninger:

Vi støtter forslaget om å endre uttrykket «Private skolar» til «Frittstående skoler».

3 Godkjenningsordningen

Urbransjens meninger:

Vi ser det som meget viktig at Departementet åpner for at Yrkesfagskoler og Profilskoler får godkjent egne læreplaner og flere undervisningstimer enn det timeantallet som tilbys i den offentlige skolen. Det er i dag for få timer i programfagene til at elevene skal bli trygge på målet mot svenneprøve. En tilsvarende økning i tilskuddet til skolen ser vi på som helt naturlig.

Ved Profilskoler ser vi det helt naturlig at skole og næringsliv jobber tett sammen. Dette gjør elevene tryggere og gjennomføringsevnen på f eks skoleprosjekter vil bli mye mer interessant. Vi tror også at samarbeid mellom skole og næringsliv vil være med på at mange flere fullfører urmakerutdannelsen og at nivået på urmakerne høynes.

Vi er positive til at Yrkesfagskoler og Profilskoler gis muligheter for å tilrettelegge et fags utdanningsprofil som på en bedre måte kan endre og tilpasse profilen etter de endringer faget gjennomgår. En profilskole bør ha permanent mulighet til å tilpasse utdanningen, og gi det mangfoldet faget krever til enhver tid innenfor fastsatte rammer.

I tillegg vil det gi urmakerutdannelsen mer fleksibilitet ved at f.eks. elever kan bo hjemme i perioder, ukependle osv. Mange som ønsker å ta urmakerutdanning er voksne og har stiftet familie, og for disse vil en profilskole gjøre det enklere og mer smidig å gjennomføre utdannelsen.

Departementet ønsker derfor å be om høringsinstansenes syn på om også private skoler som tilbyr yrkesfaglig opplæring skal ha et ansvar overfor sine elever som ikke får tilbud om læreplass.

Urbransjens meninger:

Vi ser det som både viktig og riktig at skoler som allerede har godkjenning for Vg3 tar hånd om elever som ikke har fått læreplass. De skoler som ikke har godkjenning for Vg3 må være fylkeskommunens ansvar.

[Opplæring i små og verneverdige håndverksfag – vern av den immaterielle kulturarven.](#)

Urbransjens meninger:

Vi anser det som meget viktig å ta vare på den immaterielle kulturarven i Norge, samtidig som det er en utfordring å ivareta de krav som settes. I dag er det en håndfull urmakere som er kvalifisert til å ivareta gamle og antikke ur, samt gamle mekaniske tårnur i kirker rundt om i landet.

Norge har tusenvis av gamle ur og mange gamle tårn og kirkeur som trenger vedlikehold i fremtiden. Det finnes hundrevis av gamle gulvur som tilhører den verneverdige immaterielle kulturarven og hvor det i dag er mangel på urmakere til å føre kunnskapen videre.

Derfor er det meget viktig at små og verneverdige fag som urmakerfaget, får mulighet til å ivareta den immaterielle kulturarven etter UNESCOs konvensjon.

Vi anser det som eneste fremtidige mulighet å knytte denne utdanningen til en skole med et skolemiljø der det er teknisk mulighet til undervisning.

Storurmakerfaget dekker ikke dette fagområdet, fordi storurmakerfaget ikke har en generell basisutdanning som urmaker, slik det er vanlig i andre land. Vi mener storurmakerfaget må komme som en etterutdanning.

6. Inntak av elever

Departementets vurderinger og forslag ved inntak av elever. Departementet ber likevel særlig om høringsinstansenes synspunkter på dette punktet.

Urbransjens meninger:

Når det gjelder inntak av elever er det spesielt viktig for urbransjen at både rettighetslever, ikke-rettighetslever, voksne u/rett og de elever som allerede har brukt opp retten kan søke urmakerutdanning.

Vi ønsker også at elever som søker urmakerutdanning kan få mulighet til et informasjonsmøte på skolen om faget og utdannelsen de søker. På den måten vil spesielt yngre elever være mer sikker på om de velger riktig utdanning eller ikke.

Urbransjen ser det som særdeles viktig for de elever som velger å bli urmakere at de vet hva utdannelsen innebærer, og hva som er nødvendig av både praksis og teori. **I alle håndverksfag er egnethet og mestring av største betydning.**

Det er mange som har kommet inn på Vg2 – Ur- og Instrumentmaker fra Vg1 – Design og Håndverk som har trodd at de f eks skal lære å designe klokker eller at de skal lære om små ur, og så kommer de til en utdanning som går på å lære og lage forskjellig verktøy, og å lære om store ur. Å ta en håndverksutdanning anser vi like viktig som en merkantil utdanning og ved å gi god og ryddig informasjon i forkant vil elevene vite hva de går til. En godt informert og motivert klasse vil skape dyktige fagfolk som gjør hverandre gode. Man kan godt se hvordan idretten skaper dyktige utøvere – slik ser vi det også i håndverkerutdanning.

Vi er positive til at det opprettes en Vg3 i skole for elever som ikke får tilbud om læreplass. Lærlingebedriftene har i mange år gitt tilbakemeldinger om at lærlingene har alt for liten kunnskap når de kommer ut i lære. De aller fleste har vært lærlinger hos urmakere som driver med små ur, og små ur er ikke i læreplanen for Vg2.

En samlet urbransje er enige om at det er nødvendig med mer ufaglig kunnskap (programfag) før de kommer ut i arbeidslivet og derfor er Vg3 i skole svært viktig for å opprettholde urmakerfaget i Norge. Antall fagtimer er redusert såpass mye de siste årene at det ikke er timer nok til å gjennomgå de emner faget har i en utdanning.

7 Inntak av voksne

7.3 Inntak av voksne med rett til videregående opplæring

Urbransjens meninger:

Innenfor ur er det mange voksne (fra 20 år og oppover) som ønsker å bli urmakere. Disse elevene er blitt så voksne at de vet hva de går til, og vet hva de ønsker å arbeide med etter fullført utdanning. Ved at de skal realkompetansevurderes av sitt hjemfylke, så skaper det en situasjon som ikke er forenlig med skolens inntak og fylkene har liten tid til de private om en slik vurdering. Dette bør foregå mellom den aktuelle utdanningsinstitusjon og dets fylke, dette for å sikre at et inntak ved skolen skjer innenfor de fastsatte tidsfrister ved inntak.

7.3 Inntak av voksne uten rett til videregående opplæring

Voksne uten rett må i denne sammenheng gis en rett på lik linje med de med rett, da disse i fremtiden vil være aktuelle søkere for denne type av utdanning. Voksne uten rett må få status som fulltidselever i små håndverksfag som f eks urmakerfaget.

Yngre elever (16-17 år) har vært den gruppen som i størst grad har falt fra pga manglende læreplass og usikkerhet på om urmakerfaget var det de ønsket å satse på.

Urbransjen har også tilfeller hvor barn av urmakerfedre/mødre som i generasjoner har drevet urmakerforretning kommer tilbake i voksen alder og ønsker å ta urmakerutdanning, for å drive forretningen eller verkstedet videre. Disse har gjerne både videregående skole og annen merkantil utdanning samt arbeidserfaring fra andre områder, men har ikke kommet inn på Vg2 pga manglende fag eller realkompetanse. Disse elevene ønsker urbransjen å beholde ved at de gis muligheter til å ta eventuelle manglende fag eller realkompetanse parallelt med at de tar urmakerutdannelsen. Det er ikke synonymt med en merkantil utdanning at en er en god fagarbeider. Disse elevene vil da kunne tilegne seg en langt større fagkunnskap ved flere praksistimer, selv om flere av disse har fellesfagene fra før.

Urmakerfaget vil påpeke at alle urmakerskoler i Europa, har en minimum aldersgrense for inntak på ca. 20 år. Dette er pga fagets egenart i konsentrasjon og motorikk.

I hovedtrekk er det viktigste for faget at alle kan søke seg denne utdanningen, dette har grunnleggende med motiverte elever å gjøre. Gjennom flere år med stort frafall og liten gjennomføringsgrad, så er det nå vesentlig at egnethet-motiverte og ikke minst ansvarsbevisste elever blir gitt denne mulighet. Jfr. Kunnskapsdepartementets frafall-kostnader.

Ved å satse på de med rett er det også viktig at de som ikke har denne ses i sammenheng, da det er ved erfaringsutveksling en ser at kunnskap utvikles og tilpasses dagens krav.

Med vennlig hilsen

NORGES URMAKERFORBUND

Reidunn Arnevik Westgård

Daglig leder

Tlf 22 17 18 50, mobil 924 07 916, e-p: post@urmakerforbundet.no